

SHAXS TEMPERAMENT SIFATLARI NAMOYON ETILISHINING GENDER XUSUSIYATLARI

Shernazarova Sabina Umid qizi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch Davlat Universiteti

Psixologiya yo'nalishi magistranti

Email: mashhurasultonova54@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda shaxs temperament sifatlarining gender (jinsiy) farqlar asosida namoyon bo'lishi, ularning psixologik mazmuni va ijtimoiy omillar bilan bog'liqligi ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Erkak va ayol temperament xususiyatlari o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlar psixologik tadqiqotlar asosida yoritiladi.

Kalit so'zlar: temperament, psixologik omil, shaxs rivoji, biologik asos, moslashuv, sangvinik, xolerik, flegmatik, melanxolik.

Аннотация: В данной диссертации с научной точки зрения анализируется проявление личностных темпераментных качеств в зависимости от гендерных (половых) различий, их психологическое содержание и связь с социальными факторами. На основе психологических исследований выделены сходства и различия между мужскими и женскими темпераментными характеристиками.

Ключевые слова: темперамент, психологический фактор, развитие личности, биологическая основа, адаптация, сангвинический, холерический, флегматический, меланхолический.

Abstract: This thesis analyzes the manifestation of personality temperament qualities based on gender (sexual) differences, their psychological content and connection with social factors from a scientific perspective. The similarities and differences between male and female temperament characteristics are highlighted based on psychological research.

Keywords: temperament, psychological factor, personality development, biological basis, adaptation, sanguine, choleric, phlegmatic, melancholic.

Kirish: Temperament shaxsning tug'ma, barqaror psixodinamik xususiyatlari majmuasi bo'lib, uning faoliyat sur'ati, emotsional reaksiyalari, muloqot uslubi va moslashuv jarayonlariga asosiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy psixologiyada temperament xususiyatlarining gender jihatdan namoyon bo'lishini o'rganish dolzarb yo'nalish hisoblanadi. Genderning biologik, ijtimoiy va madaniy omillar bilan o'zaro bog'liqligi temperamentni o'zgartirmasada, uning tashqi ifodalanish shakliga ma'lum ta'sir ko'rsatishi aniqlangan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erkak va ayollarda temperament turlarining asosiy biologik mexanizmi bir xil bo'lsada, ularning namoyon bo'lishi ijtimoiy kutilmalar, madaniy stereotiplar va gender rollari ta'sirida farqlanishi mumkin.

- Erkaklarda xolerik va sangvinik dinamikaning nisbatan kuchliroq namoyon

bo'lishi kuzatiladi. Bu ularning tashabbuskorlik, faol qaror qabul qilish va tezkor reaksiyalarida ifodalanadi.

- Ayollarda esa flegmatik yoki melanxolik tendensiyalarning ko'proq uchrashi kuzatiladi. Bu yuqori sezgirlik, ehtiyotkorlik, emotsional chuqurlik va kuzatuvchanlik bilan bog'liq.

- Gender stereotiplari temperamentning tashqi ko'rinishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ayollarda emotsional ifoda ochiqroq qabul qilinsa, erkaklarda agressiya yoki qat'iylik ijtimoiy jihatdan ma'qullanadi.

Temperamentning gender asosida ijtimoiy-psixologik namoyon bo'lishi:

Temperament xususiyatlarining ijtimoiy vaziyatlarda namoyon bo'lishi genderga xos muloqot uslubi, emotsional boshqaruv va moslashuv strategiyalariga bog'liq. Ayollar ko'proq empatiya va verbal kommunikatsiyaga murojaat qilsa, erkaklar ko'proq vazifaga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llaydi. Shuningdek, gender ijtimoiy rollari temperamentning kasbiy faoliyatda aks etishida ham muhim omil hisoblanadi.

Xulosa: Shaxs temperamentining asosiy mexanizmlari biologik jihatdan umumiy bo'lsada, uning ijtimoiy-psixologik namoyon bo'lishi gender omili bilan sezilarli darajada bog'liq. Gender rollari, madaniy kutilmalar va ijtimoiy tajriba temperament xususiyatlarining tashqi ifodasiga ta'sir ko'rsatadi. Bu esa shaxsning moslashuv, kommunikatsiya va kasbiy faoliyat samaradorligida muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Eysenck H. – Dimensions of Personality.
2. Pavlov I.P. – Nerv faoliyati va temperament tiplari.
3. Bem S. – Gender schema theory.
4. O'zbekiston psixologiya bo'yicha ilmiy tadqiqotlar to'plami.